

Συνέντευξη του Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα στο Ρωσικό περιοδικό «Θωμάς»

Καμία άλλη ομιλία κατά τη διάρκεια της διεξαγόμενης αυτή τη στιγμή στην Κορεατική πόλη Μπουσάν Ι' Γενικής Συνελεύσεως του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών δεν προκάλεσε τόση αναστάτωση, θαυμασμό και αγανάκτηση του ακροατηρίου από αυτή του Μητροπολίτου Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνος, Προέδρου του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, ο οποίος τόνισε «τη στοχευμένη απάλειψη παραδοσιακών αντιλήψεων περί του γάμου και της οικογενείας», η οποία επιχειρείται σε ούτως λεγόμενες ανεπτυγμένες χώρες. «Τούτο επιβεβαιώνει ένα νεοφανές φαινόμενο όπως η εξίσωση των ομοφυλοφιλικών ενώσεων με τον γάμο και η χορήγηση σε ομόφυλα ζευγάρια του δικαιώματος να υιοθετούν παιδιά», ανέφερε ειδικότερα ο Μητροπολίτης Ιλαρίωνας. Από απόψεως της βιβλικής διδασκαλίας και των παραδοσιακών χριστιανικών ηθικών αξιών αυτό επιβεβαιώνει μια βαθιά πνευματική κρίση. Σε κοινωνίες, οι οποίες μέχρι πρόσφατα αυτοπροσδιορίζονταν ως χριστιανικές, η θρησκευτική ερμηνεία της αμαρτίας έχει τελικά σμικρυνθεί». Ήταν σθεναρή η αντίδραση του ακροατηρίου που ακολούθησε στα ως άνω. Οι μεν ήδη την ώρα που ομιλούσε ο Ιεράρχης σήκωσαν τις γαλάζιες καρτέλες τους: έτσι σύμφωνα με τον κανονισμό διατύπωσαν την διαφωνία τους, οι δε μετά τη λήξη της ομιλίας προσέρχονταν στο μικρόφωνο για να δηλώσουν την αλληλεγγύη τους και εν συνεχεία περικύκλωσαν τον ομιλητή προκειμένου να τον ευχαριστήσουν θερμώς. Ο ίδιος Μητροπολίτης Ιλαρίωνας στη συνέντευξή του προς το «Θωμά» αναφέρεται στους σκοπούς και τα αποτελέσματα της τρόπον τινά προκλητικής ομιλίας του.

– Σεβασμιώτατε, εκ των προτέρων ξέρατε ότι θα ξεσηκώνατε σάλο με την ομιλία Σας;

– Ξέρω πολύ καλά την ατμόσφαιρα του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, ενήμερος είμαι και για τις διαθέσεις των ανθρώπων και λίγο πολύ την ισορροπία των δυνάμεων. Από τα αδύνατα σημεία του Π.Σ.Ε. είναι ότι οι ορισμένες δυνάμεις μέσα στην χριστιανική κοινότητα δεν εκπροσωπούνται επαρκώς. Λ.χ. η μεγαλύτερη χριστιανική Εκκλησία η οποία είναι η Ρωμαιοκαθολική και από ηθικής απόψεως είναι γνωστή για τις αρκετά συντηρητικές θέσεις, έχει αδύναμη παρουσία σε αυτό τον θεσμό. Πολύ δυναμική παρουσία στο Π.Σ.Ε. ανέκαθεν έχουν οι προτεστάντες του Βορρά και της Δύσεως, ενώ οι προτεσταντικές εκκλησίες του Νότου και ειδικότερα της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής δεν εκπροσωπούνται επαρκώς. Η συζήτηση που ακολούθησε την ομιλία μου έδειξε ότι η πλειοψηφία των μελών του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, παρά την επικρατούσα φιλελεύθερη ημερήσια διάταξη, έχουν συντηρητικές θέσεις στα ηθικά ζητήματα. Λ.χ. μια σύνοδος, η οποία εκπροσωπούσε μια προτεσταντική Εκκλησία του Κονγκό ως αντίδραση στην ομιλία μου ανέφερε ότι όλη η Αφρική συμμαρτίζει τη θέση μας επί της οικογενειακής ηθικής και του

απαράδεκτου της εξισώσεως των ομόφυλων ενώσεων με τον γάμο. Όλη η Αφρική δεν είναι και λίγο, πρόκειται για μια ολόκληρη ήπειρο. Επίσης υπέρ της θέσεώς μας τάχθηκε και η Μέση Ανατολή. Μητροπολίτης εξ Αιγύπτου εκπροσωπώντας τις Προχαληδόνιες Εκκλησίες δήλωσε σύμφωνος με τη θέση μας. Γι' αυτό φρονώ ότι απολαμβάνουμε ευρεία υποστήριξη μέσα στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Τη θέση μας επί των ηθικών θεμάτων συμμερίζονται τα δυο τρίτα μη Ορθόδοξα μέλη του Π.Σ.Ε. Να μην όμως λησμονούμε και τους φιλελεύθερους και κυρίως τις εκκλησίες της Δυτικής Ευρώπης και Σκανδιναβίας καθώς και μερίδα των αμερικανικών εκκλησιών. Να λαμβάνουμε υπόψη ότι οι ως άνω τυγχάνουν μεγάλοι οικονομικοί χορηγοί του Συμβουλίου. Από αυτή την άποψη ανέκαθεν έχουν εδώ μια πολύ ισχυρή θέση.

- Τι νόημα τότε έχει η συμμετοχή της Ρωσικής Εκκλησίας στο Π.Σ.Ε.; Άλλωστε οι Δυτικές «φιλελεύθερες» εκκλησίες ούτως ή άλλως δεν θα αποδεχθούν το άδικο τους; Είστε έτοιμος να προβαίνετε σε συμβιβασμούς;

- Ποτέ και με κανένα δεν προβαίνουμε σε συμβιβασμούς. Ας θυμηθούμε την ευαγγελική παραβολή του σπορέα. Σπείροντας δεν γνωρίζουμε ποτέ που πέφτει ο σπόρος. Μπορεί να πέσει πάνω στις πέτρες, ή στα αγκάθια, ή θα έλθουν τα πουλιά και θα τα φάνε, αλλά μπορεί να πέσει και στην καλή και καρποφόρα γη. Στην συνεδριάσεις της ολομέλειας του Π.Σ.Ε. παρέστησαν περίπου 2000 άτομα, και πιστεύω μεταξύ αυτών δεν ήταν λίγοι εκείνοι των οποίων η καρδιά είναι ακριβώς αυτή η καρποφόρα γη. Θα μεταφέρουν τα λεχθέντα στις εκκλησίες τους και θα τις ενημερώσουν για όσα άκουσαν. Είδατε ο ίδιος πόσοι μου προσήλθαν για να με ευχαριστήσουν για την ομιλία μου *(αλήθεια, οι γαλάζιες καρτέλες που σηκώθηκαν ως ένδειξη διαμαρτυρίας ήταν μόλις δεκαπέντε με είκοσι - σημ. του συντ.)*. Με όλα ταύτα οι διαφωνούντες πάντα θα υπάρχουν και τα ξέρουμε αυτά εκ των προτέρων. Και όμως ποτέ δεν επιχειρώ να συμμορφωθώ με το ξένο ύφος και τα ξένα πρότυπα. Ξέρω ότι έχω στη διάθεσή μου ένα τέταρτο και πρέπει να να εκμεταλλευθώ αυτό τον χρόνο. Άλλωστε πότε αλλού θα έχω μια άλλη ευκαιρία (εάν θα έχω καθόλου) να μιλήσω σε ένα τέτοιο ακροατήριο; Θεωρώ ότι πρέπει να είναι προφητική η φωνή της Εκκλησίας, πρέπει να μιλάει αλήθεια έστω εάν αυτή η αλήθεια δεν είναι ορθή από πολιτικής απόψεως ή δεν συμμορφώνεται με τα σύγχρονα φιλελεύθερα πρότυπα, κάτι το οποίο γίνεται τώρα. Υπό αυτή την έννοια η μαρτυρία μας στο Π.Σ.Ε. θέλει ένα θάρρος, μια προθυμία να δεχόμαστε κριτική και να δίδουμε σχετικές απαντήσεις, αλλά εκτός τούτων θέλει και καλή προαίρεση. Είναι αδύνατο απλώς να στηλιτεύουμε τη διαφθορά, πρέπει να μιλάμε στους ανθρώπους για την αλήθεια του Θεού και μάλιστα με αγάπη και σεβασμό προς τη θέση τους έως ότου αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση με το Ευαγγέλιο.

- Και όμως εκπρόσωπος μεθοδιστικής εκκλησίας από την Αφρική προέβαλε αντίρρηση ισχυριζόμενη ότι οι ομόφυλες ενώσεις δεν παρουσιάζουν και πολύ μεγάλο πρόβλημα. Το πιο φοβερό είναι ότι οι ανήλικες αυτοκτονούν μόλις καταλάβουν την ομοφυλοφιλία τους και πιστεύουν ότι θα τους κατηγορούν γι' αυτό. Ενώ η Εκκλησία που ασκεί κριτική στην

ομοφυλοφιλία τρόπον τινά συμβάλλει σε αυτή την κατηγορία.

Ποια είναι η απάντησή Σας;

— Πρόκειται για δυο εντελώς διαφορετικά θέματα τα οποία δεν πρέπει να μπερδεύουμε. Η ενδοοικογενειακή βία, οι αυτοκτονίες ανηλίκων και πολλά άλλα διάφορα κοινωνικά κακά, τα οποία χαρακτηρίζουν τόσο τη χώρα μας, όσο και τις χώρες του τρίτου κόσμου και τις λεγόμενες ανεπτυγμένες χώρες, όλα αυτά τα προβλήματα πρέπει να απασχολήσουν την Εκκλησία. Το ένα δεν αποκλείει και το άλλο, αλλά το ένα δεν συνδέεται και άμεσα με το άλλο. Δεν μιλάμε ότι δεν πρέπει να λυθούν και άλλα προβλήματα. Και όμως υπάρχει εκείνο, το οποίο απειλεί άμεσα τον χριστιανικό πολιτισμό καθεαυτό. Μιλάμε για τις αρχές της οικογενειακής ηθικής, ότι η Εκκλησία καλείται να προστατεύει εκείνη την οικογένεια, όπως αυτή περιγράφεται μέσα στην Αγία Γραφή, και ότι η Αγία Γραφή είναι η κοινή δογματική μας αφετηρία.

- Αλλά οι προτεστάντες ισχυρίζονται ότι η Αγία Γραφή επιδέχεται διαφόρων ερμηνειών...

- Έτσι είναι. Ακόμα και οι Άγιοι Πατέρες ερμήνευαν διαφορετικά τα επιμέρους χωρία και τις παραβολές της Αγίας Γραφής. Και όμως στην Αγία Γραφή υπάρχουν εκείνα, τα οποία εκπορεύονται εκ στόματος του Θεού, δηλαδή οι θείες εντολές. Δεν χωράνε αμφιθυμίες. Όλα ειπώθηκαν απλά και άμεσα. Αυτό αφορά και το θέμα του γάμου, ο οποίος είναι ένωση ενός ανδρός και μίας γυναίκας. Η Αγία Γραφή αγνοεί κάθε εναλλακτική μορφή του γάμου. Εάν αυτό που ειπώθηκε άμεσα και απερίφραστα προσπαθούμε να το ερμηνεύσουμε διαφορετικά, τότε δεν πρόκειται για ερμηνεία, αλλά για νοθεία και συνειδητή παραμόρφωση της βιβλικής διδασκαλίας. Στενοχωρούνται οι ορισμένοι προτεστάντες με την παρατήρησή μας ότι δεν έχουν δικαίωμα να ερμηνεύουν διαφορετικά την Αγία Γραφή. Ναι, όντως φρονούμε ότι κανείς δεν έχει δικαίωμα να ερμηνεύει αντίθετα με εκείνο, το οποίο ειπώθηκε σαφέστατα.

- Το δεύτερο μέρος της ομιλίας Σας που αφορούσε εξίσου επώδυνο θέμα των διωγμών σε βάρος των χριστιανών στη Μέση Ανατολή και λοιπές περιοχές δεν προκάλεσε τόσο ζωνηρή συζήτηση, όπως εκείνο των ομοφυλοφιλικών γάμων. Τι έχετε να πείτε επ' αυτού;

- Αντίθετα, οι εκπρόσωποι των εκκλησιών της Μέσης Ανατολής, της Βορείου Αφρικής και όλων των χωρών, όπου οι χριστιανοί υφίστανται διώξεις σε βάρος τους προβληματίζονται πολύ για το ότι το Π.Σ.Ε. τοποθετείτο επί του θέματος, αντιδρούσε σε βία και συνέβαλε προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση. Και όμως επί χρόνια στο Π.Σ.Ε. επικρατούσε μια Ευρωπαϊκή φιλελεύθερη ημερήσια διάταξη. Πολλοί Ευρωπαίοι δεν έχουν απολύτως κανένα συμφέρον να νοιάζονται για εκείνους τους χριστιανούς, οι οποίοι υφίστανται διώξεις και δολοφονούνται εξαιτίας της πίστεώς τους. Αυτοί οι Ευρωπαίοι νοιάζονται περισσότερο για τον σεβασμό των λεγόμενων δημοκρατικών ελευθεριών.

- Υπάρχει γνώμη, ότι οι τοποθετήσεις, οι δηλώσεις και οι διακηρύξεις, με τις οποίες ασχολείται η Γενική Συνέλευση του Π.Σ.Ε. στην πράξη δεν επηρεάζουν καθόλου την τύχη των χριστιανών, οι οποίοι δολοφονούνται λ.χ. στη Μέση Ανατολή...

- Δεν περιοριζόμαστε σε λόγια και δηλώσεις. Οι δηλώσεις υιοθετούνται για να τις ακολουθήσουν οι πράξεις. Δυστυχώς πολύ συχνά στο σύγχρονο κόσμο οι άνθρωποι περιορίζονται σε δηλώσεις χωρίς να προχωρούν σε συγκεκριμένες πράξεις. Λ.χ. το έτος 2011 η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη σε μια σημαντική δήλωση σχετικά με τις διώξεις σε βάρος των χριστιανών και ακόμα εισηγήθηκε μηχανισμό προστασίας αυτών. Συγκεκριμένα, η κάθε οικονομική και πολιτική υποστήριξη προς τις χώρες όπου διώκονται οι χριστιανοί να παρέχεται με αντάλλαγμα την εξασφάλιση της ασφάλειας των χριστιανών. Αυτό το μηχανισμό έπρεπε να τον ενεργοποιήσουν οι πολιτικοί ηγέτες. Και όμως δεν βλέπουμε αυτό να γίνεται πραγματικότητα. Η δήλωση παραμένει μόνο στα χαρτιά. Δυστυχώς πολλά εξ όσων λέγονται στα πλαίσια των διαχριστιανικών επαφών μόνο ως ευχές και παραμένουν. Ταυτόχρονα πολλές εκ των εκκλησιών οι οποίες εκπροσωπούνται στο Π.Σ.Ε. μπορούν να επηρεάσουν τους κρατικούς ηγέτες. Σε περίπτωση της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας, εμείς έχουμε στενή συνεργασία με την ηγεσία της Ρωσικής Ομοσπονδίας επί των θεμάτων της διεθνούς ημερησίας διατάξεως ακόμα και για την προστασία των χριστιανών της Μέσης Ανατολής. Σε περίπτωση της εκκλησίας της Αγγλίας, και αυτή δύναται να επηρεάσει τη θέση της Μεγάλης Βρετανίας επί των παρόμοιων θεμάτων. Αυτά τα παραδείγματα μπορώ να τα παραθέσω πολλά.

- Η ομιλία Σας εμπεριέχει μια φράση ότι «οι χριστιανοί είναι η πλέον δεδιωγμένη θρησκευτική κοινότητα παγκοσμίως». Σε τι οφείλεται αυτό;

- Ας ενθυμηθούμε όλη την ιστορική πορεία του χριστιανισμού. Κατά τη διάρκεια των πρώτων τριών αιώνων η Εκκλησία τελούσε υπό διωγμό σχεδόν παντού. Αργότερα άλλαξαν οι εποχές, αλλά τα κύματα διωγμών επαναλαμβάνονταν κατά διαστήματα και μάλιστα από διάφορες πλευρές. Επί αιώνες η Ορθόδοξη Εκκλησία τελούσε είτε υπό Αραβική, είτε υπό Μογγολική, είτε υπό Τουρκική κατοχή. Κατά το 20 αιώνα με την επικράτηση της αθεΐας ως επίσημης ιδεολογίας της πατρίδας μας, σε βάρος της Εκκλησίας μας διεπράχθη φοβερή γενοκτονία με εξόντωση των περισσότερων κληρικών, με κλείσιμο σχεδόν όλων των Ιερών Μονών και περισσότερα από 90% Ιερών Ναών. Μέχρι πρόσφατα η Εκκλησία τελούσε υπό καθεστώς διωγμού. Οι άνθρωποι της γενεάς μου ακόμα πρόλαβαν αυτές τις εποχές. Ο Χριστός ήταν ξεκάθαρος λέγοντας στους μαθητές Του ότι σε αυτό τον κόσμο θα ήταν δεδιωγμένοι. Έτσι ακριβώς και συμβαίνει έστω και με διαλείμματα.

- Είναι από συγκρατημένη έως αρνητική η στάση των πολλών πιστών στη Ρωσία απέναντι στο Π.Σ.Ε., διότι βλέπουν την οικουμενική κίνηση ως απόπειρα αποδοχής ως μη ουσιαστικών των διαφορών στις δογματικές διδασκαλίες των εκκλησιών και στην

πραγματικότητα ως μη ουσιαστικής και της ίδιας της πίστεως. Ωστόσο η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας από ετών μετέχει στις εργασίες του Π.Σ.Ε. Τι έχετε να πείτε στους ανθρώπους, οι οποίοι αδυνατούν να καταλάβουν διατί τα έχουμε ανάγκη όλα αυτά;

– Εάν αυτοί οι άνθρωποι θα ήταν αυτή τη στιγμή κοντά μας στη Συνέλευση, θα έβλεπαν ότι κανείς δεν ασχολείται εδώ με την αναζήτηση δογματικών συμβιβασμών ή να αποπειράται να φέρει κοντά τα διαφορετικά χριστιανικά δόγματα. Η κάθε ομολογία έχει τη θέση της, την οποία ακολουθεί και υπερασπίζεται. Δεν γίνεται καμία δογματική προσέγγιση. Βεβαίως όταν αυτή η οικουμενική κίνηση μόλις άρχισε να διαμορφώνεται κατά την περίοδο του μεσοπολέμου και όταν διαμορφώθηκε οριστικά μετά τον πόλεμο, πολλοί ήταν εκείνοι οι οποίοι, μέσω συμμετοχής σε αυτή την κίνηση, ονειρεύονταν το ενδεχόμενο της υπέρβασης και των δογματικών διαφορών. Αλλά τώρα είναι ολοφάνερο ότι αυτά τα όνειρα δεν μπορούν να γίνουν πραγματικότητα, διότι στηρίχθηκαν σε μια εσφαλμένη θεώρηση. Οι διαφορές μεταξύ των χριστιανών διαφορετικών ομολογιών είναι μεγαλύτερες απ'ό,τι περίμενε κανείς. Επιπλέον με την πάροδο του χρόνου αυτές οι διαφορές μεγαλώνουν όλο και περισσότερο με την εμφάνιση νέων, οι οποίες δεν υπήρχαν κατά το δεύτερο ήμισυ του 20 αιώνα όταν δημιουργείτο το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και θεσμοθετείτο η οικουμενική κίνηση. Ως παράδειγμα να παραθέσω το χάσμα που υπάρχει μεταξύ των συντηρητικών και φιλελεύθερων, το οποίο δημιουργήθηκε σήμερα εντός χριστιανικής κοινότητας, κάτι το οποίο προ πεντηκονταετίας ήταν αδύνατο καν να φαντασθούμε. Δεν εννοώ το χάσμα μεταξύ συντηρητικών και φιλελεύθερων στα δογματικά ζητήματα, αλλά στα ηθικά και κοινωνικά θέματα. Κατά την μεσολαβούσα πεντηκονταετία διήνυσαν μεγάλη πορεία οι προτεσταντικές εκκλησίες, αλλά κατά τη γνώμη μου τελικά απομακρύνθηκαν από την Ορθοδοξία περισσότερο απ'ότι τα προηγούμενα τετρακόσια πενήντα χρόνια που πέρασε κατά την εξέλιξή της η Μεταρρύθμιση. Είναι πάρα πολύ μεγάλη η απόσταση που μας χωρίζει και δεν μπορούμε να ενώσουμε τη φωνή μας με τη φωνή των προτεσταντών της Δύσεως και του Βορρά. Σε αυτό το πλαίσιο το Π.Σ.Ε. αποτελεί ένα σπουδαίο χώρο ανταλλαγής απόψεων. Για την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας αυτός ο χώρος είναι κυρίως αυτός, όπου μπορούμε να τοποθετηθούμε υπέρ των παραδοσιακών χριστιανικών ηθικών αξιών. Δεν επικρατεί αυτή τη στιγμή μέσα στο Π.Σ.Ε. καμία θεολογική προβληματική. Αυτή πλέον αποτελεί αρμοδιότητα κυρίως της Επιτροπής «Πίστη και Τάξη», η οποία προϋπάρχει του ίδιου του Π.Σ.Ε. Αλλά και μέσα στα πλαίσια αυτής της Επιτροπής δεν γίνεται καμία προσέγγιση μεταξύ των χριστιανών των διαφόρων δογμάτων. Από καιρό δεν είναι από τις προτεραιότητες του Π.Σ.Ε.

– Ποια είναι τα αποτελέσματα της συμμετοχής στη παρούσα Συνέλευση για Σας προσωπικά;

– Αυτή είναι η τρίτη πλέον Συνέλευση του Π.Σ.Ε. της οποίας μετέχω ως επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας. Η πρώτη διεξάχθηκε στη Χαράρε της Ζιμπάμπουε το 1998. Την Εκκλησία μας εκπροσωπούσε μια μικρή τριμελή αντιπροσωπεία, η οποία

επί τόπου συμπληρώθηκε από δυο ακόμα μέλη. Ήμουν τότε ιερομόναχος. Η απουσία Επισκόπου από την τότε αντιπροσωπεία μας ήταν ένα συγκεκριμένο μήνυμα προς το Π.Σ.Ε. Δεν ήμασταν ικανοποιημένοι πλήρως από την ημερήσια διάταξη, τον τρόπο λήψεως αποφάσεων και την περιορισμένη δυνατότητα μαρτυρίας περί Ορθοδοξίας. Λάβαμε τότε ενεργά μέτρα προκειμένου να αλλάξουμε την κατάσταση και το πετύχαμε τελικά. Με πρωτοβουλία της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας το ίδιο έτος 1998 συνήλθαν σε Σύσκεψη στη Θεσσαλονίκη οι Ορθόδοξες Εκκλησίες, κατά την οποία ο τότε Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων Μητροπολίτης Κύριλλος (νυν Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών) ακολούθησε μια αυστηρή θέση. Υιοθετήθηκε δήλωση όπου απαιτήσαμε από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών να ακούσει τη φωνή των Ορθοδόξων, να εξασφαλίσει τη συμμετοχή μας όχι μόνο στη συζήτηση των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως, αλλά και στη διαμόρφωση της ίδιας της διατάξεως, μόνο δι' ομοφωνίας να εξασφαλίσει τη λήψη των αποφάσεων και να επεξεργασθεί τους επιπρόσθετους μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ των Ορθοδόξων Εκκλησιών και του Π.Σ.Ε. Αυτοί οι μηχανισμοί λειτουργούν έως και σήμερα. Τα μέτρα που ελήφθησαν κατά τη γνώμη μου συνέβαλαν τρόπον τινά στη διόρθωση της καταστάσεως. Τώρα έχουμε κάθε δυνατότητα τοποθετήσεως και υπερασπίσεως της θέσεώς μας στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών. Από αυτή την άποψη έχει βελτιωθεί η κατάσταση στο Π.Σ.Ε. Η Συνέλευση στο Πόρτο Αλέγκρε της Βραζιλίας το έτος 2006, όπου ήμουν επίσης επικεφαλής της αντιπροσωπείας ενώ ο Μητροπολίτης Κύριλλος μετείχε ως επίτιμος προσκεκλημένος, μας επιβεβαίωσε ότι το Π.Σ.Ε. ήταν πρόθυμο να ακούσει τη γνώμη των Ορθοδόξων Εκκλησιών και να λαμβάνει υπόψη τη θέση τους. Η παρούσα Συνέλευση επίσης δηλώνει αυτή την προθυμία. Άλλο είναι ότι δεν υπολογίζουμε βέβαια σε καθολική υποστήριξη. Βλέπουμε στο Π.Σ.Ε. να επικρατεί ολοφάνερα η φιλελεύθερη πτέρυγα του παγκόσμιου χριστιανισμού. Να επαναλάβω ότι από πλευράς του ποσοστού αυτή εκπροσωπείται εδώ περισσότερο απ' ότι μέσα στην πραγματική ισορροπία των δυνάμεων στη χριστιανική κοινότητα. Αλλά η συμμετοχή μας στις εργασίες του Π.Σ.Ε. έχει ένα πολύ συγκεκριμένο στόχο, διότι χρησιμοποιούμε αυτό το χώρο ως πεδίο ιεραποστολής.